

КОНЦЕПЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН НА ДЕРЖАВУ ТА ПОЛІТИКУ

Павлей О. В.

студ. факультету суспільних наук
Ужгородський національний університет
м. Ужгород, Україна

У роботі проаналізовано основні концепції інформаційного суспільства, викладено підходи науковців ХХ століття до розуміння трансформацій, що відбуваються в світі під впливом збільшення ролі інформації в соціальних та виробничих процесах. Надано основні ознаки приходу постіндустріального суспільства. Розглянуто вплив змін в інформаційній сфері на державу та політику, особливості нової політичної та міжнародної арен, а також піднято тему глобалізації як однієї з рис приходу інформаційного суспільства. Таким чином, в сучасному світі ми можемо спостерігати поступовий перехід до нового виду організації суспільних відносин на інформаційній основі.

Ключові слова: інформаційне суспільство, постіндустріальне суспільство, інформаційна революція, інформація, технології, політика.

Pawley O. V. The Conceptions of Informational Society and Influence of the Informational Changes on the State and Politics

The main conceptions of the informational society are analyzed in the article; considerable attention is paid to scientists' understanding of changes that occurred in the world while informational role has risen. It also deals with features of information society during its formation, different approaches to its consideration. Article specifies the reasons for many transformations of the political and global arenas due to information society, globalization is also considered as a part of post-industrial changes. In conclusion, we can see the coming of new social organization on the informational basis.

Key words: informational society, post-industrial society, informational revolution, information, technologies, politics.

Актуальність дослідження феномену інформаційного суспільства як нового етапу розвитку людської цивілізації визначається потребами часу. Для ХХІ століття характерним є розширення і злиття глобальних ринків капіталу, інформації та послуг, посиленням економічної взаємозалежності, зростаючими можливостями застосування технологій та сучасних засобів комунікації. Активний розвиток епохи інформаційної революції, яка заклала основи переходу до «суспільства знань» і сприяє все більшій інтенсивності інформаційних процесів, призводить до виведення людства на якісно новий етап розвитку, що створює інформаційно-технологічний фундамент нової цивілізації. Тому метою нашого дослідження є вивчення й аналіз теоретичних основ інформаційного суспільства.

Інформація – це унікальний ресурс, що створюється самим суспільством у процесі його життєдіяльності. Поняття «інформація» більшість вчених цілком справедливо відносить до таких загальних філософських категорій, як «простір», «час», «рух» тощо. Досліджуючи проблеми становлення інформаційного суспільства, насамперед, потрібно категоріально-методологічно визначитись з самим поняттям та його сутністю, структурою та системою соціальної комунікації.

У словнику з соціології інформаційне суспільство трактується як поняття модернізаційної парадигми філософії, історії та інших соціальних дисциплін, згідно якої будь-яке суспільство проходить три стадії розвитку: 1) аграрну (доіндустріальну), 2) сучасну (індустріальну), 3) постсучасну (інформаційну), тоді як інформаційне суспільство розглядається як якісно новий період в розвитку цивілізації [7, с. 98]. Винахід самого терміну приписується Ю. Хаяши, професорові Токійського технологічного інституту. Так у 1969 році японському уряду були представлені звіти «Японське інформаційне суспільство: теми і підходи» і «Контури політики сприяння інформатизації японського суспільства», а в 1971 році – «План інформаційного суспільства» [4, с. 99].

На нашу думку, під інформаційним суспільством потрібно розуміти сучасне суспільство з високим рівнем розвитку інформаційної культури (створення, переробка та використання інформації), що характеризується такими ознаками:

- здатністю якісно продукувати всю необхідну для життєдіяльності суспільства інформацію;
- наявністю розвиненої інформаційної інфраструктури;
- високим рівнем доступності необхідної інформації до всіх членів суспільства;
- великою часткою працездатного населення, що працює в інформаційному секторі економіки [9, с. 129].

Процес становлення нової соціальної теорії можна досить умовно поділити на два етапи – концепція постіндустріалізму і саме інформаціоналізму. Концепція постіндустріального суспільства як загально соціологічна та філософська теорія була досить глибоко розроблена закордонними дослідниками, серед яких: Д. Белл, Дж. Гелбрейт, Е. Тоффлер, М. Кастельс, Д. Рісмен. Починаючи з кінця 1960-тих років, у всьому світі утвердилось розуміння нинішніх соціально-економічних перетворень як провісників нового етапу суспільного прогресу. Ці перетворення одержали назву транзиту від індустріального до постіндустріального, або ж інформаційного суспільства [1, с. 129].

Окремі дослідники пов'язують нове суспільство з розвитком комунікаційних мереж та інтерпретують його в цьому контексті. З'являються концепції суспільства мережевого інтелекту за Д. Тапскоттом, підкреслюється мережевий характер майбутніх соціальних структур М. Кастельсом та ін. Суспільство в даних концепціях виступає як стійка мережа, павутиння інформаційних зв'язків та взаємодій, причому такої структури набувають всі рівні соціальної організації. Головним засобом виробництва у новому суспільстві стає інтелект самого працівника.

Коротко слід спинитися й на ролі України в розвитку концептуальних ідей і моделей управління суспільством в інформаційну епоху. Вітчизняні дослідники дають наступні визначення інформаційного суспільства: 1) суспільство, в якому більшість робітників займаються створенням, збиранням, реєстрацією, накопиченням, збереженням і поширенням інформації, особливо її вищої форми – знань; 2) суспільство, в якому діяльність людей ґрунтується на використанні послуг, що надаються за допомогою інформаційних технологій та технологій зв'язку [3].

Формування єдиного світового простору та часу стає характерною ознакою глобального інформаційного суспільства, бо становлення постіндустріалізму не може бути притаманним ні окремій державі, ні певній категорії чи групі держав, оскільки інформаційне суспільство – явище глобальне. Особливість інформації полягає в тому, що, незважаючи на безупинно зростаюче її використання, вона постійно нагромаджується у все більших обсягах. За оцінками фахівців, за останнє століття людство додало до загальної суми знань більше, ніж за всю свою попередню історію. Саме це стимулює розвиток і вдосконалення технології експлуатації інформаційних ресурсів – технологій нагромадження й поширення інформації, які одержали назву «інфокомунікаційні технології» та «інформатизації» [10, с. 97].

Під інформатизацією необхідно розуміти не тільки впровадження інформаційних технологій у різні сфери життєдіяльності суспільства. Акценти ставляться, перш за все, на розвитку та доступності використовуваних систем держави. Протиріччя між глобальністю діяльності транснаціональних корпорацій і локальністю оподаткування позбавляє національну державу простору для маневру, а отже, й реальних важелів управління. Одночасно знижується значення в житті людей інститутів та організацій громадянського суспільства. Формування глобального інформаційного суспільства, широке впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій актуалізували питання здійснення інформаційної влади на всіх рівнях глобального управління [2, с. 102].

З розвитком засобів інформації й комунікацій, що оперують цією інформацією, трансформують та дозують її, створюється можливість певного управління суспільством, у якому влада заснована й здійснюється шляхом панування над інформаційними потоками. Питання влади все частіше висувається як питання інформації: хто управляє її організацією, розподілом її потоків та її дозуванням, той реально управляє й самим суспільством. Якісно новий рівень сучасних інформаційних технологій дозволяє вже в глобальних масштабах оперативно впливати на масову свідомість, формувати й безперешкодно контролювати її.

На нашу думку, інформаційна влада є здатністю власників інформації шляхом отримання систематизованої інформації та шляхом її тлумачення, компонування, продукування й поширення впливати на формування суспільної свідомості та культури, спонукати суб'єктів суспільної сфери (політики, економіки чи релігії) до запрограмованих чи спонтанних дій у заданому напрямі [1, с. 46].

Відбувається активна віртуалізація політики та боротьби за політичну владу. Політики, політичні партії та їх відповідна діяльність, а також виборчі змагання перетворюються на змагання технологій та іміджів, а децю гіперболізуючи – на змагання брендів. Віртуалізація провокує перетворення глобальної комп'ютерної мережі Інтернет у засіб і середовище політичної боротьби. Майже всі політичні кампанії й акції супроводжуються створенням спеціалізованих серверів та сторінок, завдяки чому формується імідж політика чи організації, проводиться агітація, комунікація з електоратом тощо. В цілому, в умовах інформаційного суспільства затверджується домінування віртуальних образів, активним ходом йде перетворення іміджу на центральну категорію політичного процесу [8, с. 257].

Таким чином, використання нових інформаційних технологій сприяє удосконаленню демократичних процедур, підвищенню політичної активності населення, встановленню більш ефективного діалогу держави з громадськістю. Процес формування інформаційного суспільства пред'являє нові вимоги до держави. Тож державі також варто сконцентруватись на формуванні ціннісних орієнтацій людини і суспільства в позитивному руслі у сфері розвитку телекомунікаційних і комп'ютерно-інформаційних технологій [9].

Підсумовуючи результати нашого дослідження, можна впевнено засвідчити, що головною ціллю всіх зрушень в наявному глобальному порядку є ідея інформаційного суспільства, у контексті якого здійснюється еволюція індустріального суспільства до такого, у якому ключову роль відіграють інформація та знання, що є головною умовою технологічно-інноваційного перетворення сучасного світу.

Висновки

Теорія інформаційного суспільства – важливий елемент сучасної теорії суспільного процесу. Вона розкриває об'єктивну тенденцію переходу людства до інформаційного розвитку і визначає гуманістичний вимір технологічного прогресу. Подальші дослідження у напрямку вдосконалення цього варіанту інтерпретації сучасних соціальних трансформацій вбачаються, насамперед, в систематизації наукових засад, що на даному етапі функціонування соціальних

структур та розвитку глобальних процесів підтвердили свою теоретичну спроможність; в аналізі наявного емпіричного досвіду, кількість якого буде невпинно зростати та у створенні них шляхів розуміння вже існуючої концепції відповідно до змін та поправок, що будуть відбуватись на полотні історії людства.

Література

1. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства : переклад з англ. В. Ляха. Київ, 1966. 384 с.
2. Воронкова В. Г. Інтернет як глобальна тенденція розвитку інформаційного суспільства. *Гілея*. 2015. № 93. С. 174–179.
3. Дзьобань О. П. Філософія інформаційних комунікацій : монографія. Харків, 2012. 224 с.
4. Колодюк А. Проблематика переходу до інформаційного суспільства. *Політичний менеджмент*. 2004. № 6. С. 129–137.
5. Лисенко М. В. Інформаційне суспільство як теорія і практика сучасності [Електронний ресурс] : стаття / Національний технологічний університет України «Київський політехнічний інститут». Електрон. текст. дані. Київ, 2007.
6. Лютко Н. В. Інформаційне суспільство та ціннісні орієнтації особистості. *Наукові праці. Політологія*. 2012. № 170. С. 98–101.
7. Остапенко М. Інформаційне суспільство: епоха політики образів. *Наукові записки*. 2012. № 1 (57). С. 320–330.
8. Петрухно Ю. Є. Інформаційне суспільство: поняття, основні складові, характеристика. *Вісник Одеського національного університету*. 2014. № 1. С. 127–133.
9. Пожуєв В. І. Формування інформаційного суспільства в умовах глобалізації. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2009. № 36. С. 4–11.
10. Сіленко А. Інформаційні технології – новий імпульс для пошуку парадигми майбутнього суспільства. *Політичний менеджмент*. 2007. № 3. С. 96–111.